

K problémům metodiky tematických sbírek

Jistě jsme všichni stejného názoru, že filatelie je ušlechtilá záliba, zajímavý a vděčný způsob rekreace, že vytvoření tematické sbírky je a zůstane pro nás potěšením, radostnou tvůrčí prací s motivy, které se nám líbí.

Z toho vyplývá zásada, na níž se jistě také všichni shodneme, že každý si může sbírat co chce a upravit sbírku jak chce. Podle svého mínění a vkusu, jak se jemu líbí. Ovšem platnost této zásady již je podmíněna. Platí jen potud, pokud se sběratel nerozhodne sbírku vystavit.

Pak už musí přijmout závazek, vyhovět určitým požadavkům (některé z nich stanoví již výstavní řád), má-li zájem na tom, aby jeho sbírka byla oceňována. Může ji ponechat tak, jak je, jestliže ji už od počátku podle těchto zásad budoval, jinak se může stát, že nebude k vystavování ani přijata.

Jedním z velmi důležitých úkolů Odboru námětové filatelie je, vést námětové sběratele od motivových sbírek k tematickým. Vést je teoreticky i názornými příklady k vlastní tvořivé činnosti.

Chybějí však dosud jednoznačné, obecně uznávané zásady pro zpracování a úpravu tematických sbírek. Odbor námětové filatelie si to vzal za svůj prvořadý úkol a věnoval tomu 2 dny semináře.

Byl jsem pověřen vypracovat referát k těmto otázkám jako podklad pro diskusi. Před pořádáním semináře byly rozeslány dotazníky, v nichž byly uvedeny některé sporné otázky. Četl jsem všechny odpovědi a bral je v úvahu.

V semináři se ke každé jednotlivé otázce diskutovalo a bylo zaujato jasné, zdůvodněné stanovisko. Bylo rozlišováno, co bylo přijato jako závazná zásada a co doporučováno. Obojí nijak nebrání tomu, co je u tematických sbírek nejdůležitější: iniciativě sběratelů, vytvořit své sbírky tak, aby ukázali vlastní přístup k tématu, tvůrčí práci při jeho zpracování a při úpravě albových listů, aby sbírky byly výrazem jejich osobnosti a aby byly originální i při zpracování téhož tématu několika sběrateli.

U každé otázky uvádím problematiku, názory na řešení a výsledek diskuse. Výsledky semináře byly projednány dne 14. května na 3. zasedání pléna ÚV SČSF. Byly schváleny, tím nabyly pro nás účinnosti a budou zaslány FIP k mezinárodnímu projednání.

1. Je správný názor, že hlavním cílem u tematické sbírky je téma a že filatelistický materiál přestal být cílem?

Tento názor je nesprávný! Propracování libreta je jistě práce základní a nejzajímavější. Vyžaduje odborného studia tematické látky, sestavení libreta a formulaci vysvětlujících textů. Avšak i v tematických sbírkách zůstává poštovní známka a ostatní filatelistický materiál smyslem sbírání, hlavním jejich objektem. **V tematické sbírce má téma a filatelistický materiál rovnocennou úlohu.**

2. Známky neupotřebené a razítkované.

Názory: Obojí vedle sebe, nebo alespoň na listu zachovat buď známky neupotřebené nebo razítkované. První nepřichází vůbec v úvahu a v druhém případě — jak při získávání známky mám vědět, že přijde mezi neupotřebené nebo mezi razítkované? Jak by také na výstavách vypadaly listy se známkami razítkovanými pomíchané se známkami neupotřebenými? To je rada nedomyšlená a neměla by se nikdy v příručkách objevit. **Sbírku lze sestavit buď ze známek neupotřebených nebo razítkovaných.** V zásadě jsou tyto sbírky posuzovány stejně, ovšem kvalita razítek je závažná. Ve velmi omezené míře lze (dočasně) zařadit i druhé známky.

3. Razítka.

I do sbírek známek neupotřebených zařazujeme razítka příležitostně a propagační, která s tématem souvisí, a to i razítka samostatná bez známek. Razítka lehká, ostrá, umístěná pokud možno jen přes roh známky.

4. Zařazovat i staré známky?

Je přímo v povaze filatelistického sběratelství snažit se získat a zařadit staré známky, dokumentovat, kdy už tento motiv byl na známce použit. **Staré známky zařazujeme, jsou předností sbírky.**

5. Vysoké hodnoty z nežádoucí série.

Jsou vždy vydávány jen ze spekulativních důvodů. **Není na závalu, nejsou-li v tematické sbírce obsaženy vysoké hodnoty vydané ze spekulativních důvodů.** Série označené FIP jako „škodlivé“ do sbírky nezařazujeme.

6. Zařazovat známky zoubkované i nezoubkované?

Názory: ponechat na vůli, zařazovat obojí, jsou nesprávné. Nezoubkovaná známka neposkytuje žádnou novou informaci a nám jde o obraz, ne o to, jaký má okraj. A nezoubkované známky jsou vydávány jen ze spekulativních důvodů v malých nákladech. **Jsou-li vydány kromě zoubkovaných ještě tytéž známky nezoubkované, zařazujeme jen jedny, zpravidla zoubkované.**

7. Papír, barevné odstíny, průsvitky, lep, chybové tisky, deskové vady, retuše, přetisky, obrácené tisky, černotisky, zkusmé tisky.

Názory: proč by ne? Jsou jistě zajímavé. Dokazují pravé filatelistické znalosti. — To jsou však hlediska platná pro specializované sbírky klasické filatelie a nepřijatelná pro sbírky námětové. Kdo sbírá téma „Hrady a zámky“ musej by dát do své sbírky Muchovy Hradčany nejméně šedesátkrát. **Výše uvedené specializace zařazuje v případě, že je téma přímo vyžaduje, jinak do námětových sbírek (tedy i motivových) nepatří.** Lep nemusí být nedotčený, známka může mít i nálepkou (správně filatelisticky) má stejnou hodnotu.

8. Čtyřbloky.

Čtyřblok nevyjádří čtyřikrát lépe myšlenku, kterou vyjádřila již jedna známka. **Čtyřbloky zařazujeme jen zcela výjimečně z důvodu estetického.**

9. Celá série známek shodného obrazu, či jedna známka z ní?

U tematických sbírek k heslům známky jen vybíráme, některé motivy však vůbec ani nezařadíme a nyní bychom zařazovali celou sérii téhož motivu? Přitom celá série přerušuje násilně spád libreta. Co bychom řekli diafilmu, v němž by se najednou též obraz osmkrát opakoval a pak by teprve následovaly další diapozitivy? **Ze série známek shodného obrazu doporučujeme zařadit jen jednu známku kterékoli hodnoty.**

10. Kupóny a aršíky.

Známky s kupóny zařazujeme jen u známek, jejichž kupóny mají obraz nebo nápis. Není však na závalu použít známek bez kupónu. Aršíky, jsou-li vkusné, můžeme zařazovat.

11. Jsou-li na známce dva motivy, zařazujeme podle hlavního motivu.

12. Zařazování známek protektorátních a Slovenského štátu, známky s führerem, hakenkreuzem a jiné známky s fašistickými náměty jsou nepřipustné, až na ojedinělé použití, vyžaduje-li to antifašistické téma.

13. Upevňování známek.

Nalepování známek je obvyklé. Sbírká se známka-mí v pošetkách není výše ceněna.

14. Počet známek na listě.

Nejméně 4 až 5 známek, jen zcela výjimečně 2 až 3 známky. Maximálně 15–18 podle velikosti.

15. Obálky prvního dne vydání.

Obálky prvního dne vydání zařazujeme, přispívají k osobitému vzhledu sbírky. Zařazujeme i tehdy, když ve sbírce je již známka neupotřebená. Neboť ve sbírce známka být musí, a to na tom místě, kde to libreto vyžaduje, kdežto obálka být nemusí a kromě toho bývá na ní více známek.

16. Celistvosti a celiny jsou vhodným filatelistickým materiálem a proto zařazujeme.

17. Analogické pohlednice, mají-li na obraze známku a razítko rovněž zařazujeme. (Avšak sbírka analogických pohlednic není přijímána k vystavování.)

18. Nefilatelistický materiál.

Z nefilatelistického materiálu zařazujeme např. výstřižek z novin, reprodukci nebo fotografii jen výjimečně, jako zvlášť důležitý dokument. Kresby smějí být jen vlastní a jen výjimečně. Výzdoba albových listů do sbírky nepatří. Mapky zařazujeme, jsou instruktivnější než text. U tematických sbírek didaktických může být použití nefilatelistického materiálu poněkud větší.

19. Text.

Snažíme se, **co nejstručněji říci věcně správně a zajímavě to nejdůležitější. Text nesmí překrývat známkový materiál, nesmí v něm být věcné nesprávnosti a gramatické chyby.** Může být psán strojem, není méně hodnocen. Není-li text dvojjazyčný, není sbírka méně hodnocena. Jen úvodní list musí být nejméně dvojjazyčný.

20. Katalogová úplnost, motivová úplnost, výběr známek.

Kompletnost katalogová, která je cílem sbírek regionálních, není cílem u sbírek námětových. **Pro sbírky motivové je cílem kompletnost motivová (jež je kompletností katalogovou, redukovanou o specializační hlediska).** Pro tematické sbírky je nutný výběr z motivového materiálu, který byl vydán.

21. Rozsah tematické sbírky.

Minimum asi 40 albových listů, průměrně 80 až 100 listů, i více. Maximum se nedá určit, je dáno rozsahem tématu a množstvím filatelistického materiálu. Čím je ho více, tím nutnější je výběr.

22. Sbíрка sestavovaná ze známek jednoho státu patří do specializovaných sbírek regionálních.

Jen mládežnické sbírky vlastivědného rázu mohou být v první věkové skupině uspořádány ze známek jednoho státu. Podáváme návrh FIP, aby za tematickou sbírku byly považovány i sbírky se známkami jen jednoho státu, jsou-li zpracovány podle metodiky tematických sbírek.

Dr. Bohuslav Řehák. Odbor námětové filatelie SČSF.